

Museumnieuws:

Noordbrabants Museum

JAN VAN OUDHEUSDEN

Broedertwist

België, Nederland en de erfenis van 1830

Volgens Louis Tobback, burgemeester van Leuven en oud-minister van Binnenlandse Zaken van België, is de afscheiding van België van 1830 een tragische historische vergissing geweest. Met een beetje meer tact en stuurmanskunst had koning Willem I zijn Verenigd Koninkrijk best bijeen hebben kunnen houden. De geschiedenis was dan totaal anders verlopen.

Stel je eens voor: 'De Eerste Wereldoorlog had hier niet hoeven plaatsvinden. Duitsland is België alleen binnengevallen uit strategische overwegingen. Met een sterke Nederlandse staat had Duitsland zich in 1914 wel tweemaal bedacht...' (Brabants Dagblad, 22 september 2005).

Met deze woorden en het lossen van een kanonschot opende Tobback op 23 september j.l. de tentoonstelling Broedertwist.

Geert van Istendael, auteur van onder meer *Het Belgisch labyrint* en het recente *Mijn Nederland*, leverde bij de opening van de tentoonstelling in Den Bosch nog meer fraaie staaltjes van *if-history*: zonder '1830' hadden we nu in een land geleefd met 27 miljoen inwoners, en men zou jaloers naar ons kijken als het rijkste land van Europa. Geen wonder dat desrijds de buitenwereld gnuivend toekkeek hoe het land zichzelf in tweeën hakte. De rooms-katholieke kerk zou nooit haar almacht in België hebben kunnen botvieren. De roomsen in Nederland zouden veel sneller geëmancipeerd zijn geweest, de calvinisten minder regentesk. Het

Hollands dialect zou nooit bepalend zijn geworden voor het Algemeen Beschaafd Nederlands. Wie weet zouden al die stijve Hollanders zich de zachte g hebben eigen gemaakt.

Oorlogspropaganda

De verhouding tussen Nederland en België vormt hét motief van de expositie.

De tentoonstelling is helder vormgegeven. De bezoeker maakt kennis met zowel de Nederlandse als de Belgische kijk op de gebeurtenissen rond 1830. Belgische oorlogspropaganda hangt naast Nederlandse schilderijen met een tegengestelde boodschap. Tegenover de vitrine met

J.C.J. van Speijk, onze eigen zelfmoordterrorist die dertig scheepsmaten mee de dood injoeg toen hij zijn schip in de Antwerpse haven opblies ('*Dan liever de lucht in!!*'), staat de Belgische revolutieheld 'Charlier met het houten been' zijn kanon te bedienen.

De Nederlandse kijker kan kennismaken met nog meer martelaren van het belgicisme, zoals Frederik de Mérode, een graaf die zij aan zij met het gewone volk vocht, totdat hij dodelijk gewond werd. Of Jenneval, de dichter van het Belgische volkslied, de Brabançonne. De inkt van die tekst was nog niet droog of

Jenneval sneuvelde in de strijd tegen de Hollanders. Betwijfeld mag worden of de huidige Belgische schooljeugd nog altijd met die helden wordt opgevoed, al verschenen er tot diep in de twintigste eeuw stichtelijke schoolplaten met hun heldendaen.

Tobback klaagde bij zijn openingswoordje over het feit dat de schooljeugd noch in België, noch in Nederland iets afweet van de gebeurtenissen van 1830. De zoveelste ommissie van het geschiedenisonderwijs, hoorde je hem verzuchten.

Uniformen en wapens

De tentoonstelling beperkt zich niet tot de revolutie van 1830. Aandacht is er voor de ambities van het Verenigd Koninkrijk in 1815, de wrevels van de bewoners van de Zuidelijke Nederlanden tegen de taal- en religiepolitiek van Willem I en diens autoritaire bestuur. De uitvoering van de opera *La Muette de Portici* op 25 augustus 1830 in de Muntscouwburg te Brussel stak de vlam in de pan. Er volgden bloedige septemberdagen, en op 4 oktober verklaarden de Belgen zich onafhankelijk. Willem I legde zich hierbij niet neer en gaf zijn leger opdracht het opstandige Zuiden binnen te trekken. Studenten meldden zich massaal om mee te vechten tegen de muitzieke Belgen. De originele uniformen van de Bossche schutters zijn te bewonderen. De Tiendaagse Veldtocht is in de inleidende filmvoorstelling op de voet te volgen. Toen Frankrijk zich ermee ging bemoeien, trok Willem zijn troepen schielijk terug.

Wat we ervan terugzien, zijn de wapens en de kleding. De Belgen hadden nog geen uniformen, zij staken zich in een lange blauwe boerenkiel en plaatsten een soort zwarte slaapmuts – compleet met flosje – op hun hoofd. De Hollanders droegen hoge zwarte hoeden. Omdat het aantal vrijwilligers zo groot was, werden er ijlings hoeden bijgefabricéerd, van stevig papier. Hieraan danken wij nog een bekend kinderliedje: 'een, twee, drie vier, hoedje van, hoedje van, een twee, drie vier, hoedje van papier...'

Wie interesse heeft voor verschillende types geweren en bajonetten, komt goed aan zijn trekken.

Nationale trots

De expositie wijdt ook ruim aandacht aan het fenomeen nationale trots na 1830. Terwijl Nederland nog zijn wonden likte, deed de jonge staat België mocite zich als natie te legitimeren en te definiëren. Nederland wilde hier vervolgens niet bij achterblijven. Het nationale ego kon wel een opstekertje gebruiken. De zoektocht naar helden uit het verre verleden kon van start. Bij de Belgen die een monument voor Rubens oprichtten, konden de Hollanders niet achterblijven. Rembrandt kreeg dus zijn standbeeld in Amsterdam. En de Brusselse Congreszuil kreeg zijn pendant in de vorm van het niet zo geslaagde monument ter ere van de volksgeest van 1830, Naatje op de Dam. Aan het einde van de tentoonstelling in Den Bosch kun je door een fraaie eregalerij lopen, waarin grote Belgen en grote Nederlanders tegenover elkaar geplaatst zijn. Erasmus tegenover Maerlant. Je kunt ook een selectie beluisteren uit nationale liederen, waaronder uiteraard de aria 'Amour sacré de la Patrie' waar het allemaal mee begon.

Educatief project

Voor docenten die overwegen met hun leerlingen de expositie te bezoeken is het wel raadzaam eerst zelf een kijkje te gaan nemen. Anders bestaat de kans dat de scholieren gedachteloos de meest fraaie en interessante voorwerpen passeren, zoals de nogal overvloedig uitgestalde royalty (de kroningszetel van koning Willem II staat schuin tegenover een staatsieportret van koning Albert I).

Voor de middenbouw havo/vwo is er door de educatieve dienst van het museum een speciaal onderwijsproject ontworpen. Het is een interactief spel met een combinatie van kennisvragen, oefeningen, discussies en creatieve opdrachten. Dit alles rond tijdloze thema's als macht, leiderschap en identiteit. Een bezoek met inbegrip van dit spel – voor een groep van maximaal 20 leerlingen – kost € 45,- en neemt



De catalogus bij de tentoonstelling is in broederlijke samenwerking geschreven door Peter Rietbergen (Radboud Universiteit Nijmegen) en Tom Verschaffel (Universiteit Leuven, campus Kortrijk). Het boek (uitgegeven door Waanders, 128 blz., prijs € 22,50) biedt een vlot geschreven doorlopend verhaal, te beginnen met het mislukte experiment van het Verenigd Koninkrijk. Het besluit met een uitvoerige behandeling van de herdenkingscultuur in Nederland en in België.

Docenten die het onderwerp in hun curriculum behandelen, kunnen veel baat hebben bij de heldere tekst en de fraaie afbeeldingen (de meeste afgeleid van de tentoonstelling).

ongeveer vijftig minuten in beslag. Zo'n bezoek valt tot een week vooraf te reserveren bij Annelies Slaghek, tel. 073-6877 817.

Tot en met 8 januari 2005 is de tentoonstelling Broedertwist te zien in het Noordbrabants Museum in Den Bosch, Verwersstraat 41. Vanaf 3 februari tot en met 30 april 2006 in het de Predikherenkerk te Leuven. Het museum is geopend van dinsdag t/m vrijdag van 10.00 tot 17.00 uur, op zaterdag en zondag van 12.00 tot 17.00 uur (25 december en 1 januari gesloten). Zie ook: www.noordbrabantsmuseum.nl